

Lillian van Wesemael, Mathijs Storm, Linda Reijkerk,
Annelies Hendriks, Lisette van der Lans, Irene Kroezen, Pieter
Vermeulen en Anneke van Teijlingen

Lillian van Wesemael is als crossborder mediator werkzaam vanuit haar praktijk Seagale, Mediation, Training en Coaching. Mathijs Storm werkt als stafjurist en crossborder mediator voor het Centrum Internationale Kinderontvoering. Linda Reijkerk is crossborder mediator bij Element Mediation en directeur van het Centrum voor Conflicthantering. Annelies Hendriks is crossborder

mediator en ontwikkelingspsycholoog en is werkzaam in haar eigen praktijk Anagua. Lisette van der Lans is als MfN-registermediator en familiemediator werkzaam in de mediationpraktijk Mediation voor Jou. Irene Kroezen is jurist en werkzaam als coördinator van het Mediation Bureau van het Centrum Internationale Kinderontvoering. Pieter Vermeulen is psychosociaal werker en coach en is werkzaam bij zijn eigen praktijk Médiat. Anneke van Teijlingen is als crossborder mediator werkzaam in de praktijk Mediation voor Jou.¹

Een waardevol instrument bij kinderontvoering en internationale familiezaken

Crossborder mediation

We realiseren het ons niet altijd, maar bijna elke werkdag wordt er een kind van of naar Nederland ontvoerd. Mediation in kinderontvoeringszaken wordt in steeds meer landen toegepast. Nederland is een van de koplopers. In ons land passen speciaal getrainde en ervaren mediators veelal de zogenaamde *pressure cooker*-methode toe. De stem van het kind heeft hierin een centrale rol.

Dit artikel geeft inzicht in de *pressure cooker*-procedure en de toepasbaarheid ervan in het bijzonder. Daarnaast geeft het inzicht in crossborder mediation in het algemeen in de verschillende fases van kinderontvoering en laat het zien dat *crossborder mediation* niet alleen geschikt kan zijn in de verschillende fases van kinderontvoering, maar tevens in internationale familierechtelijke zaken in het algemeen.

Het Centrum Internationale Kinderontvoering² (hierna: Centrum IKO) te Hilversum is het expertisecentrum op het gebied van internationale kinderontvoering en biedt actuele

informatie, advies en begeleiding aan eenieder die in zijn persoonlijke of professionele omgeving in aanraking komt met (dreigende) internationale kinderontvoering. Bij het Centrum IKO zijn juristen werkzaam die actuele kennis hebben van het Haags Kinderontvoeringsverdrag en de Europese Verordening Brussel II bis.

¹ Meer informatie is te verkrijgen bij Centrum IKO, tel. 088-800 90 00, info@kinderontvoering.org, www.kinderontvoering.org en bij Mediation Bureau, tel. 088-800 90 09, info@mediationbureau.org, www.mediationbureau.org.

² Het Centrum Internationale Kinderontvoering is in 2006 opgericht op verzoek van de Tweede Kamer en wordt gesubsidieerd door het ministerie van Veiligheid en Justitie. Zie www.verwey-jonker.nl.

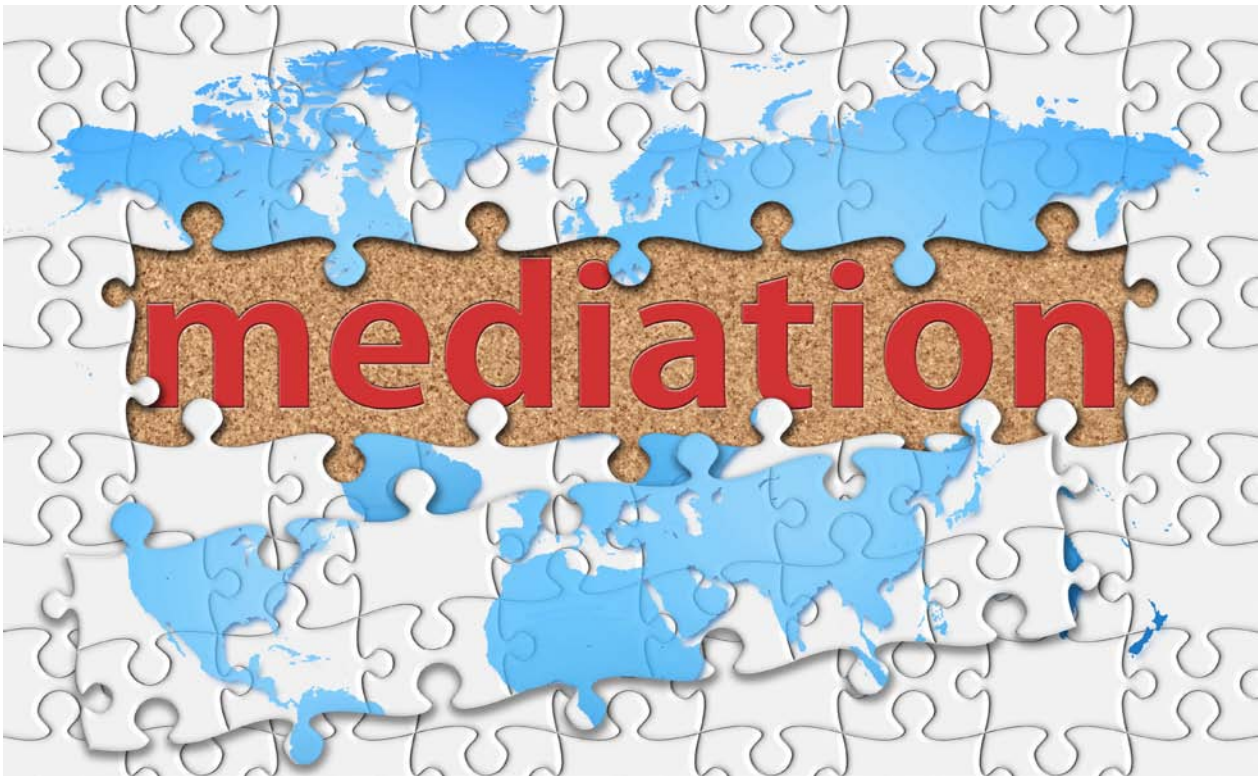

Foto: Shutterstock

Haags Kinderontvoeringsverdrag

Nederland is met meer dan negentig andere landen partij bij het Haags Kinderontvoeringsverdrag 1980 (HKOV). In het HKOV is bepaald dat sprake is van kinderontvoering wanneer een van de ouders zonder toestemming van de achterblijvende ouder, of vervangende toestemming van de rechter, het kind verhuist naar een ander land.

Kinderontvoeringszaken zijn emotioneel heftige zaken die veelal een hoog conflictgehalte kennen. Bij een kinderontvoering heeft een van de ouders eenzijdig besloten het kind weg te houden van de andere ouder. Vaak is er geen enkele communicatie meer tussen ouders gedurende de periode van de ontvoering. Helaas betekent dit in de meeste gevallen dat er ook geen of nauwelijks contact is tussen de achterblijvende ouder en het kind. De afstand tussen ouders is letterlijk en figuurlijk groot, het geschil lijkt moeilijk te beslechten, procedures duren vaak lang, terwijl een kind juist gebaat is bij een snelle en minnelijke oplossing.

Daarom is in 2009 door het Centrum IKO, de rechtbank 's-Gravenhage, de gerechtshoven en het Ministerie van Justitie een pilot gestart. In deze pilot ging het om het verkorten van de procedures en het toepassen van crossborder mediation in kinderontvoeringszaken. Hiertoe werd door het Centrum IKO een speciale opleiding opgezet en werden reeds ervaren familierechtmediators geselecteerd. Ook is toen het Mediation Bureau als onafhankelijk onderdeel van het Centrum IKO opgericht. Alle mediations werden en worden gecoördineerd en georganiseerd door het Mediation Bureau. De pilot is zeer positief geëvalueerd door het Verwey-Jonker Instituut in juli

2010.³ Daarop is besloten deze crossborder mediation te integreren in alle inkomende kinderontvoeringszaken.

Elk land dat lid is bij het HKOV moet een Centrale Autoriteit aanstellen. Deze Centrale Autoriteit is belast met de naleving van de regels uit het verdrag. Wanneer een kind is ontvoerd, kan de achterblijvende ouder een verzoek tot teruggeleiding indienen bij de Centrale Autoriteit.

Wanneer een verzoek tot teruggeleiding van een naar Nederland ontvoerd kind bij de Nederlandse Centrale Autoriteit is binnengekomen, zal de Centrale Autoriteit de ontvoerende ouder aanschrijven. De ontvoerende ouder wordt verzocht terug te keren naar het land van herkomst of samen met de achterblijvende ouder tot een oplossing te komen. Dit is het eerste moment waarop crossborder mediation wordt aangeboden. Wanneer ouders niet voor mediation kiezen en niet samen tot een oplossing komen, kan de achtergebleven ouder met behulp van een Nederlandse advocaat een teruggeleidingsprocedure starten bij de rechtbank Den Haag.⁴

Ongeveer twee weken⁵ na het indienen van het verzoek tot teruggeleiding plant de rechtbank de eerste zitting; een zogenaamde regiezitting. Tijdens deze regiezitting worden ouders gehoord en wordt crossborder mediation aangeboden. Het Mediation Bureau is op voorhand geïnformeerd door de recht-

3 Te vinden op www.verwey-jonker.nl, onder 'Alle publicaties' zoeken op 'evaluatie pilot internationale kinderontvoering'.

4 Welke exclusief bevoegd is in kinderontvoeringszaken op grond van de Uitvoeringswet internationale kinderontvoering.

5 In kinderontvoeringszaken wordt op basis van deze uitvoeringswet gewerkt met verkorte termijnen.

bank en heeft reeds een mogelijke mediation voorbereid. De regiezitting is vaak op een donderdag, zodat de mediation dan direct in het aansluitende weekend kan plaatsvinden.

Crossborder mediation

Wanneer ouders besluiten tot mediation, is een functionaris van het Mediation Bureau aanwezig bij de zitting om met ouders in een uitgebreid informatiesprek de mediationprocedures en het daarbij behorende kindgesprek of de kindobservatie toe te lichten en de mediationovereenkomst ter plekke te tekenen.

Nadat deze formele intake door de mediationfunctionaris is afgerond, kan de crossbordermediationprocedure aanvangen. Het startpunt van de crossborder mediation is het telefonische intakegesprek gevoerd door een mediator met de ouders afzonderlijk. Nadat beide intakegesprekken hebben plaatsgevonden, wordt beoordeeld of de zaak kan worden voortgezet binnen de crossbordermediationprocedure. De mediators zijn geschoold om *high conflict*-zaken te begeleiden. Alleen bij uitzondering zal een mediation niet starten, bijvoorbeeld als de bereidheid om in elkaars richting te bewegen ontbreekt. Indien 'groen licht' wordt afgegeven door de mediator, starten de mediationsessies kort daarna. In het algemeen vindt de gehele crossbordermediationprocedure plaats in drie sessies van drie uur ingepland binnen twee dagen in het weekend na de regiezitting. Dit wordt ook wel de 'pressure cooker-methode' genoemd. Aan ouders wordt de mogelijkheid geboden om binnen deze drie sessies overeenstemming te bereiken over hun geschil, waarbij ze intensief worden begeleid door twee gespecialiseerde crossborder mediators. Deze crossborder mediation is altijd co-mediation, waarbij één mediator een gedragswetenschappelijke en de andere mediator een juridische achtergrond heeft. Een derde, speciaal opgeleide mediator met gedragswetenschappelijke achtergrond en ruime ervaring met het voeren van gesprekken met kinderen, spreekt met de kinderen en brengt via het verslag daarvan de stem van het kind in. Dit verslag wordt tijdens de mediation met ouders besproken. Bij kinderen van 2,5 tot 5 jaar wordt er een kindobservatie gehouden.

Tijdens de eerste sessie vinden zowel gezamenlijke gesprekken plaats als een individueel gesprek waarbij de geschilpunten door de mediators in kaart worden gebracht. Bij de tweede sessie wordt getracht oplossingen te vinden en worden zo mogelijk afspraken gemaakt waarbij het belang van het kind en tevens een blijvend positieve relatie met beide ouders altijd voorop staan. De gemaakte afspraken worden vastgelegd in een concept-vaststellingsovereenkomst. Niet alleen kunnen de procesvertegenwoordigers op ieder moment worden geraadpleegd door de ouders, ook worden zij actief betrokken bij de mediation doordat zij deelnemen aan een *conference call* aan het einde van de eerste dag. De crossborder mediators

De regiezitting is vaak op een donderdag, zodat de mediation dan direct in het aansluitende weekend kan plaatsvinden.

vertellen de procesvertegenwoordigers hoe de mediation verloopt en overleggen wat er wellicht nog nodig is voor een goede afloop. Ten slotte wordt de conceptovereenkomst aan de ouders mee naar huis gegeven, opdat zij er een nacht over kunnen slapen en zo nodig bespreken met hun procesvertegenwoordigers. Tijdens de laatste sessie op de tweede dag van de crossbordermediationprocedure wordt de vaststellingsovereenkomst afgerond en kunnen de ouders overgaan tot ondertekening in bijzijn van beide mediators.

'Pressure cooker'

In Nederland is gekozen voor de vorm van 'hogedrukpan'-mediation om een aantal redenen.

Doordat de regiezittingen in het algemeen op donderdag zijn, betekent dit dat de ouder die niet in Nederland woont, naar Den Haag dient te komen voor de regiezitting. Wanneer de ouders dan ter zitting kiezen voor crossborder mediation, is het praktisch wanneer deze mediation zo kort mogelijk op de regiezitting volgt, bij voorkeur in het weekend daarna.

Om de organisatie voorspelbaar en overzichtelijk te houden, vullen de crossborder mediators eenmaal per kwartaal hun beschikbaarheid voor de weekenden in, waarna het Mediation Bureau een schema opstelt. Omdat de meeste mediators een (volle) eigen praktijk hebben, is het het gemakkelijkste om deze mediations in het weekend te plannen. Eigenlijk hebben de crossborder mediators daarmee een vorm van piketdienst.

Door de crossborder mediation in één weekend te concentreren én in drie blokken, en daarnaast te regelen dat de procesvertegenwoordigers van de ouders *stand-by* zijn, zorgt dit ervoor dat er, ondanks de hevigheid van het conflict, een momentum kan worden gecreëerd, waarbij juist ook emotionele zaken tegen elkaar kunnen worden uitgesproken, hetgeen opluchtend en verhelderend kan werken. Dit kan een constructieve sfeer creëren die behulpzaam kan zijn bij het vinden van oplossingen. Daarbij zijn de pauzes of het nachkje slapen tussendoor vaak heel ondersteunend gebleken voor de ouders. Niet alleen kunnen de ouders met hun procesvertegenwoordigers of andere vertrouwelingen overleggen, het gebeurt ook heel regelmatig dat ze opeens weer met elkaar als ouders in gesprek geraken.

De tijdsdruk helpt om bij de ouders het gevoel van urgentie op te roepen, waardoor ze hopelijk de grote lijn in de gaten houden, niet verzanden in eindeloos gehakketak en worden uitgedaagd om te komen tot inventieve of creatieve oplossingen. Cruciaal bij deze hogedrukpan-aanpak is dat er altijd in duo's wordt gewerkt. Dit geeft in de ondersteuning van de mensen een grote flexibiliteit, effectiviteit en kwaliteit: wanneer het meer over juridische zaken gaat, kan de jurist-mediator meer op de voorgrond treden, wanneer het meer over de relationele kant gaat (ex-partnerdeel, maar ook ouder-

en kindeel), kan de gedragswetenschappelijke mediator wat meer het voortouw nemen.

Altijd mediation?

Mediation is een manier om partijen te begeleiden in het komen tot gezamenlijk gedragen afspraken. Ouders blijven op deze wijze ouders (*parents*) in plaats van partijen (*parties*). Mediation tijdens de HKOV-procedure heeft zin als ouders samen de beslissingen over hun kinderen willen nemen.

Toch kan de inschatting van de rechter, (een van de) ouders of hun procesvertegenwoordigers zijn dat het samen nemen van de beslissing omtrent de gewone verblijfplaats van de kinderen een te grote beslissing is. Ook binnen de mediation kan deze inschatting worden gemaakt. Op dat moment is het verstandig op tijd in te zien dat ouders het nodig hebben dat een ander de verantwoordelijkheid neemt voor de beslissing waar de kinderen komen te wonen en deze beslissing aan de rechter te laten. Tijdens deze mediation kan dan wel reeds worden geanticipeerd op de uitspraak van de rechter met betrekking tot waar het kind gaat wonen. Dit betreft met name beslissingen die zien op het voorspelbaar voortgaan van het dagelijks leven van de kinderen en de omgang met de andere ouder. Voor de kinderen is het heel belangrijk dat zij weten wat er gaat gebeuren en dat het goed voor hen is geregeld. Meestal lukt ouders dat niet zonder mediation.

In veel gevallen is zodoende niet de vraag of mediation werkt, maar wel in welke fase en met welk kader mediation het beste kan worden ingezet. Tevens zijn situaties denkbaar waarbij mediation binnen de HKOV-procedure het proberen waard is. Indien deze mediation niet leidt tot een resultaat met overeenstemming, kan dit wel de opmaat zijn voor een geslaagde mediation over de afspraken die moeten worden gemaakt naar aanleiding van de uitspraak van de rechter.

Binnen de HKOV-procedure zijn drie verschillende uitkomsten van crossborder mediation mogelijk:

- volledige overeenstemming, waarbij ouders alsnog samen besluiten waar de gewone verblijfplaats van het kind zal zijn;
- een spiegelovereenkomst, waarbij ouders de beslissing over de gewone verblijfplaats aan de rechter overlaten, maar afspraken maken met elkaar voor de mogelijke beslissingen van de rechter. Afspraken over contact, communicatie, informatie en reizen voor als het kind wordt teruggeleid en voor als het kind niet wordt teruggeleid. Hoewel dit een gedeeltelijke overeenstemming is, kan het ouders enorm opluchten om grip te voelen op hoe de toekomst eruit zal zien, zowel bij een uitspraak die zij wensen als bij een uitspraak die zij vrezen;
- geen overeenstemming, of alleen overeenstemming over zorg en contact ten tijde van de processen die gaande zijn.

In het algemeen vindt de gehele crossborder-mediationprocedure plaats in drie sessies van drie uur ingepland binnen twee dagen in het weekend na de regiezitting.

Binnen de hoge druk van een HKOV-mediation dient rekening te worden gehouden met het korte tijdsbestek. De verwachtingen over de resultaten dienen hierop te worden aangepast. Een volledige echtscheiding afwickelen, is een veel te hoog gegrepen doel en past ook niet in het strakke kader van het HKOV. De emotie en spanning in de dagen van deze mediation maakt überhaupt de combinatie tussen de beslissingen over de zorg- en contactregeling en de gewone verblijfplaats al heel zwaar voor ouders. Meer verwachten van deze mediation zal leiden tot teleurstellingen. Op het moment dat wenselijk is dat ook andere zaken in mediation worden besproken, zal dit moeten worden geadresseerd in een mediationprocedure die plaatsvindt ná de uitspraak en bij voorkeur in het land van de gewone verblijfplaats van de kinderen.

Focus op het kind

Bij de crossborder mediations ligt van meet af aan de focus op de kinderen. Uiteraard is het voor ouders best ingewikkeld om naast elkaar te gaan staan en samen te gaan denken over wat goed is voor de kinderen. Immers twee dagen voorafgaand aan de start van de mediation stonden zij nog tegenover elkaar in de rechtbank.

Bij de start van de mediation geven de mediators aan dat mediation aan ouders een unieke kans geeft om na te denken en te overleggen over wat er voor de kinderen belangrijk is, hoe zij kunnen samenwerken om tot een oplossing te komen die voor de kinderen een goede mogelijkheid biedt om zich verder te ontwikkelen en het contact met beide ouders in stand te houden. Als ouders weten zij beter dan welke rechter ook wat hun kinderen nodig hebben en hoe zij rekening kunnen houden met hun eventuele specifieke behoeften rond onderwerpen als:

- internationale zorg- en contactregeling, waaronder Skype-contact en afspraken over hoe te reizen;
- contact met vriendjes en familie;
- onderwijs;
- vrijetijdsbesteding;
- medische aangelegenheden;
- het levend houden van de taal van het land van de ouder waar het kind niet verblijft.

Als ouders in de mediation dreigen vast te lopen, helpen de mediators hen om boven de conflictstof uit te stijgen en zich opnieuw te focussen op wat er voor hun kind belangrijk is.

Het kindgesprek

Het kindgesprek geeft belangrijke input aan ouders om niet als partijen tegenover elkaar te blijven staan, maar weer samen als ouder te bezien wat goed kan werken voor hun kind. Het verslag van het kindgesprek biedt ouders inzicht over hoe hun

kind op dit moment de situatie beleeft, hoe het kind terugkijkt op het uit elkaar gaan van ouders en hoe het kind het leven in de verschillende landen ervaart of heeft ervaren. Ook eventuele angsten of zorgen komen aan de orde. Alhoewel kinderen dit gesprek vaak spannend vinden, geven zij meestal na afloop van het gesprek aan het prettig te hebben gevonden dat zij ook hun verhaal konden vertellen en dat er naar hen werd geluisterd. In dit gesprek is er ook ruimte voor het kind om aan te geven wat er voor hem of haar in de toekomst belangrijk zou zijn. Afhankelijk van de leeftijd van

het kind biedt de mediator ruimte aan het kind om hierover te praten door bijvoorbeeld te vragen: 'Stel dat je een toverstokje zou hebben, wat zouden dan je drie wensen zijn?', of: 'Stel dat je wat in de oren van de rechter zou mogen fluisteren, wat zou je dan zeggen?', of: 'Heb je een tip voor je ouders over wat zij beter zouden kunnen doen?' Aan het eind van het gesprek loopt de mediator met het kind na of daadwerkelijk alles zó mag worden doorgegeven, zoals het kind heeft gezegd. Als het kind iets heeft aangegeven waarvan het liever niet wil dat beide of een van de ouders dit zo horen/hoort, dan zoeken mediator en het kind naar een formulering die wel kan worden voorgelezen.

Aan het eind van het eerste blok of het begin van het tweede blok van de mediation lezen de mediators het verslag van het kindgesprek voor aan de ouders. Vaak is dit het moment waarop ouders even kunnen ontspannen en soms ook diep worden geraakt door wat het kind aangeeft. De focus die dan op het kind is, vormt een goede basis om verder met hen te praten om de toekomst van het kind goed te regelen.

Mediation bij uitvoering beschikking

Een bijkomend belangrijk onderwerp is de feitelijke uitvoering van de beschikking. In een aantal situaties hebben de ouders eerst een gerechtelijke beslissing nodig, waarbij de rechter bepaalt in welk land het kind of de kinderen zullen wonen, omdat zij er niet samen uit konden komen. Dan ligt er weliswaar een uitspraak, maar daarmee zijn de praktische invulling en uitvoering van een contactregeling nog niet vastgelegd. We weten dat in dergelijke internationale zaken er een aantal aspecten is, waarover het meer dan verstandig is om op voorhand afspraken te maken, anders ligt een volgende rechtszaak gauw in het verschiet.

Mediation om de ouders te ondersteunen bij het goed kunnen uitvoeren van een gerechtelijke uitspraak kan daarbij een grote behulpzame rol spelen.

Hierbij kan worden gedacht aan de volgende aspecten.

- Wat wordt afgesproken over de overdracht van de kinderen bij een teruggeleiding?
- Wat wordt afgesproken omtrent het halen en brengen van de kinderen? Hoe verloopt het afscheid? Hoe gedragen de ouders/familie/anderen zich bij de overdracht naar elkaar (eventueel regels voor afspreken)?

De tijdsdruk helpt om bij de ouders het gevoel van urgentie op te roepen, waardoor ze hopelijk de grote lijn in de gaten houden.

- Wie heeft het paspoort van de kinderen; wie de identiteitskaart?
- Mogen de kinderen alleen reizen (of met begeleiding als *unaccompanied minor*) of niet?
- Wat wordt afgesproken over de reiskosten, wie betaalt wat?
- Wie sluit een reisverzekering af voor de kinderen?
- Wie zorgt er voor (het invullen van) de toestemmingsformulieren die de ouder bij zich dient te hebben wanneer de ouder alleen reist met de kinderen?
- Wanneer er een verschil is in vakantie-

perioden tussen de twee landen, hoe wordt daar dan jaarlijks mee omgegaan?

- Wanneer wordt gestart met het maken van een jaarschema voor de vakantieverdeling (inclusief weekendverdeling) en wanneer moet het uiterlijk klaar zijn?
- Wat wordt afgesproken over tussentijds contact van de kinderen met de ouders?
- Hoe wordt omgegaan met eventueel tijdsverschil tussen de twee landen?
- Wat zijn goede momenten om te *face timen*/Skypen/bellen?

Als het stof daalt

Een kinderontvoering laat sporen na, voor ouders en vooral voor kinderen. Niet zelden is een kind abrupt meegenomen vanuit zijn of haar vertrouwde woon- en leefsituatie en heeft hij of zij het contact met de achtergebleven ouder moeten verliezen.

Als ouders overeenkomen dat het kind teruggaat naar het land waar hij of zij vandaan komt óf als het kind in Nederland kan blijven, zullen ouders vorm moeten geven aan een omgangsregeling. Weliswaar kunnen daar in mediation afspraken over zijn gemaakt en is een en ander juridisch 'dichtgetimmerd', dan nog is het lastig om daar adequaat uitvoering aan te geven. Van ouders kan bijna niet worden verwacht dat ze, na alles wat er is gebeurd, goed overleg kunnen voeren.

Daarnaast zal ook en vooral de aandacht gericht moeten zijn op het kind. Hoe ervaart hij of zij het contactherstel met de achtergebleven ouder? Is er sprake van trauma? Heeft het kind hulp nodig?

Het kan voor ouders zinnig zijn om voor deze vragen opnieuw een mediator in te schakelen. In mediation kan dan worden overlegd aangaande de zorgen over het kind, de uitvoering van hetgeen in crossborder mediation is overeengekomen, de onderlinge communicatie en praktische zaken zoals de uitvoering van een omgangs- en vakantieregeling.

Indien de ouders in twee verschillende landen wonen, is mediation via Skype een goede optie, bijvoorbeeld met behulp van Skype videoconference.

Naast mediation kan hulp aan kinderen geïndiceerd zijn. Zodra het kind zich stabiel en veilig voelt in zijn of haar woonomge-

ving kan worden begonnen met het verwerkingsproces en wellicht traumabehandeling. In Nederland is het hulpaanbod in het algemeen weliswaar groot, maar weinig gericht op de specifieke problematiek van internationale kinderontvoering. Hier ligt nog een taak voor professionals die zich met dit onderwerp bezighouden. Zij kunnen hulpverleners informeren over de juridische positie van het kind, de impact die een ontvoering heeft op het kind en mogelijk ook over afspraken die tot stand zijn gekomen in crossborder mediation.

Kortom, niet alle problemen worden voor het ontvoerde kind opgelost via crossborder mediation. Het traject erna is evenzo belangrijk. Een vervolgmmediation, gericht op uitvoering van hetgeen is overeengekomen (bijvoorbeeld het uitvoeren van een internationale omgangsregeling), kan ouders een handreiking bieden. Indien nodig zal gerichte hulp aan het kind in gang kunnen worden gezet.

Preventie

Crossborder mediation is een waardevol middel indien ouders in een situatie zijn beland dat een van hen het kind zonder toestemming van de andere ouder heeft meegenomen naar het buitenland. Echter: preventie is natuurlijk beter.

Verskillende situaties kunnen zich voordoen waarbij het zinvol kan zijn om preventief een crossborder mediator in te schakelen. Deze situaties zijn:

- er is een scheiding en een van de ouders heeft een ander thuisland;
- er is een scheiding en een van de ouders heeft angst voor ontvoering;
- er is een verzoek tot vervangende toestemming voor verhuizing.

Ander thuisland

Als een van de ouders familie, vrienden of carrièremogelijkheden in het land van herkomst heeft en zich niet thuis voelt in het land waarnaartoe is verhuisd, kan deze ouder met de kinderen terug willen gaan naar het land van herkomst. Op het moment dat hij of zij gaat zonder toestemming van de andere ouder, loopt deze ouder het risico via een verzoek tot teruggeleiding terug te moeten. Tegelijkertijd zal de verhouding tussen de ouders er niet beter op zijn geworden.

Angst voor ontvoering

Een andere situatie kan zich voordoen waarbij een van de ouders bang is voor ontvoering: ouders wonen in Nederland maar na of voorafgaand aan de aankomende echtscheiding vermoedt een van beide ouders dat de andere ouder met de kinderen naar het buitenland vertrekt. Het zal duidelijk zijn dat ook in dat geval het risico op een verdere verstoring van de relatie met schade voor de kinderen groot kan zijn, nog afgezien van bepaalde veiligheidsaspecten.

Foto: Shutterstock

Verzoek tot verhuizing

Indien er een verzoek is ingediend tot vervangende toestemming voor verhuizing, zal de rechter zeker kijken naar het belang van het kind, maar ook naar andere zwaarwegende belangen. Denk bijvoorbeeld aan de verdeling van zorgtaken tussen de ouders en de sociale contacten van de kinderen. Ook wanneer een verzoek tot verhuizing wordt afgewezen, is het kwaad al geschied waardoor de (vecht)scheiding alleen maar grimmiger wordt. Inmiddels heeft het Mediation Bureau verscheidene van deze zaken in crossborder mediation behandeld. Nog niet alle rechters zijn bekend met deze mogelijkheid.

Voor de hiervoor geschetste situaties geldt voor alle gevallen dat preventie veel ellende had kunnen besparen als ouders al vroeg hulp hadden gezocht bij gespecialiseerde mediators die weet hebben van kinderontvoering en bijkomende onderwerpen. Deze mediators hebben kennis van zaken van – dreigende – kinderontvoering, maar weten ook hoe om te gaan met ouderschap op afstand. Dit alles kan daadwerkelijke ontvoering voorkomen.

Ouders én hun kinderen zijn daarom beter af om escalatie van hun conflicten te vermijden. Rechters hebben daarin een

belangrijke functie: bij elke zaak met een internationaal aspect zouden rechters daarom eigenlijk dienen te overwegen of de zaak eventueel naar gespecialiseerde mediation zou kunnen worden doorverwezen. Een goede conflictanalyse hierin is belangrijk, maar de kunst om partijen te overtuigen, beter nog: te *verleiden* tot een crossborder mediation is minstens zo belangrijk. Zo kan veel pijn en verdriet worden voorkomen.

Mediation als pijler ter voorkoming van kinderontvoering

In februari 2015 heeft de Raad van Europa de 'Recommendation on preventing and resolving disputes on child relocation'⁶ aangenomen. De *recommendation* beoogt nieuwe kinderontvoeringen te voorkomen. In deze *recommendations* worden aanbevelingen gedaan aan de lidstaten en aan eenieder die wordt geconfronteerd met soortgelijke situaties, om deze conflicten te voorkomen en als deze zich toch voordoen, tot goede oplossingen te komen. Een belangrijke pijler hierin is mediation.

Het Centrum IKO heeft afgelopen jaar met diverse professionals – onder wie rechters, mediators en Tweede Kamerleden – gesproken die aangaven een meerwaarde te zien in het preventief inzetten van crossborder mediation in zaken die mogelijk op een kinderontvoering kunnen uitlopen. Zoals hiervoor uiteengezet, is het voor de hand liggend dat het Mediation Bureau met haar expertise mediations organiseert in die zaken in het beginstadium van kinderontvoering.

Cijfers Mediation Bureau – november 2009 t/m 2015

In de periode van november 2009 tot en met 2015 hebben er 112 crossborder mediations plaatsgevonden. In negentig zaken betrof het een internationale kinderontvoering. In de overige 22 zaken ging het om internationale omgang, toestemming voor vertrek, dan wel een andere (inter)nationale grensoverschrijdende familiezaak.

In 63 zaken hebben ouders overeenstemming bereikt (56 procent). Hierbij is 38 keer volledige overeenstemming bereikt (34 procent) en 25 keer een spiegelovereenkomst ondertekend (22 procent).

Kosten

Het Ministerie van Veiligheid en Justitie stelt subsidie beschikbaar voor crossborder mediations in internationale kinderontvoeringszaken. Daarnaast verleent de Raad voor Rechtsbijstand toevoegingen mediation aan ouders die in aanmerking komen voor gefinancierde rechtsbijstand.

Conclusie

Crossborder mediation is een waardevol instrument. In het kader van een groter onderzoek naar internationale kinder-

ontvoering is in 2015 door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) onderzoek gedaan naar de crossborder mediations bij het Mediation Bureau van het Centrum Kinderontvoering.⁷ Deze evaluatie was zeer positief.

De Nederlandse ervaring met crossborder mediation is een bron van inspiratie voor tal van Europese landen. Momenteel kijken diverse landen, waaronder Duitsland en België, naar de mogelijkheid dit model over te nemen. Als succesfactoren worden gezien:

- de pool van achttien mediators, gespecialiseerd in *high conflict cases* en grensoverschrijdende familie zaken waarbij kinderen zijn betrokken;
- alle mediations worden gedaan door twee mediators die één team vormen. Eén mediator heeft een gedragswetenschappelijke achtergrond en de andere mediator heeft een juridische achtergrond;
- het inbrengen van de stem van het kind door het verslag van de kindobservatie of het kindgesprek;
- de korte termijn waarop de mediation kan plaatsvinden;
- de snelheid waarmee de mediation wordt uitgevoerd (*pressure cooker method*);
- de goede resultaten die zijn geboekt: zelfs als er geen overeenstemming komt, verbetert toch vaak de communicatie tussen ouders.

Het Centrum IKO heeft de afgelopen tien jaar duizenden ouders geholpen, maar het meest duurzame resultaat wordt bewerkstelligd als ouders uiteindelijk zelf samen afspraken kunnen maken over hun kinderen. Bied daarom in een internationale familiezaak altijd crossborder mediation aan!

6 Recommendation CM/Rec(2015)4 of the Committee of Ministers to Member States on preventing and resolving disputes on child relocation.

7 www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2383-uitvoeringspraktijk-internationale-kinderontvoering.

Casus 1: crossborder mediation bij internationale kinderontvoering

Marion is voor de liefde in 2000 naar Thomas in Duitsland verhuisd. Zij zijn met elkaar getrouwd en hebben in 2005 en 2007 twee dochters gekregen. Vanwege huwelijksproblemen zijn Marion en Thomas begin 2013 gescheiden, maar zij hebben gezamenlijk gezag over hun kinderen. Vervolgens heeft Marion tijdens de kerstvakantie besloten om permanent met de kinderen bij haar familie in Groningen te blijven, terwijl Thomas hier geen toestemming voor heeft gegeven.

Thomas dient een verzoek tot teruggeleiding in bij de Centrale Autoriteit. Vervolgens neemt hij contact op met een Nederlandse advocaat om een gerechtelijke procedure tot teruggeleiding te starten. Het Mediation Bureau wordt binnen twee weken opgeroepen voor de regiezitting met Marion en Thomas bij de rechtbank Den Haag. De coördinator van het Mediation Bureau maakt in samenwerking met de crossborder mediators alvast een planning voor de crossborder mediation met een kindgesprek, die dan een dag na de regiezitting reeds van start gaat. De advocaten van Marion en Thomas worden door het Mediation Bureau ook op de hoogte gebracht van de mogelijkheid tot en planning van de crossborder mediation.

Tijdens de regiezitting is de coördinator van het Mediation Bureau aanwezig op de rechtbank, zodat Marion en Thomas rechtstreeks naar crossborder mediation kunnen worden doorverwezen. De coördinator van het Mediation Bureau neemt Marion en Thomas en hun advocaten direct na de regiezitting mee naar de mediationkamer op de rechtbank voor het informatiegesprek. Dit gesprek is vrijwillig. De gemeenschappelijke taal waarin Marion en Thomas tijdens hun relatie met elkaar hebben gecommuniceerd is Duits, dus op de rechtbank en tijdens de crossborder mediation is een Duitse tolk aanwezig. Er wordt uitleg gegeven over de gehele procedure van de crossborder mediation. Marion en Thomas ondertekenen de mediationovereenkomst, waarmee ze akkoord gaan met de voorwaarden waaronder een crossborder mediation plaatsvindt. De mediationfunctionaris spreekt op dat moment af met de ouders wanneer een van de mediators hen ieder apart kan bellen. Dit telefoongesprek is bedoeld om de mediators een beeld te geven van de haalbaarheid van de mediation. Uit de intakes blijkt dat de ouders gemotiveerd zijn en oplossingen willen zoeken voor hun geschil over de verblijfplaats van hun kinderen door middel van crossborder mediation.

Er vindt – met toestemming van Marion en Thomas – een kindgesprek plaats met een gedragswetenschapper. Het verslag van het kindgesprek wordt naar het Mediation Bureau gestuurd.

Marion komt op basis van inkomen en vermogen in aanmerking voor een toevoeging mediation van de Raad voor Rechtsbijstand. De coördinator van het Mediation Bureau draagt zorg voor de aanvraag toevoeging mediation. Thomas komt niet in aanmerking voor een toevoeging en zal de kosten voor de mediation zelf betalen.

Op de eerste dag van de mediation staan twee sessies van in totaal zes uur gepland. De stem van de kinderen wordt door het voorlezen van het verslag van het kindgesprek in de mediation gebracht. Tijdens de eerste dag van de crossborder mediation stelt de coördinator van het Mediation Bureau in samenwerking met de mediators een conceptovereenkomst op die aan het einde van de dag naar Marion en Thomas en hun advocaten wordt verstuurd. Tevens wordt door middel van een *conference call* tussen de mediators en de advocaten van Marion en

Thomas aan de hand van de ontwikkelingen tijdens de eerste mediati-ondag nog een toelichting gegeven op de inhoud van de conceptovereenkomst. De advocaten zijn gedurende de mediation telefonisch bereikbaar voor hun cliënten. Zij zijn niet aanwezig bij de mediation. De volgende dag vindt de laatste sessie van drie uur plaats en wordt de conceptovereenkomst met Marion en Thomas verder besproken en uitgewerkt tot een definitieve vaststellingsovereenkomst. Marion en Thomas hebben overeenstemming bereikt over de verblijfplaats van hun kinderen: Marion keert met de kinderen terug naar Duitsland en zij zijn een co-ouderschapregeling overeengekomen. Marion en Thomas ondertekenen ter plekke de vaststellingsovereenkomst in bijzijn van de mediators en de coördinator van het Mediation Bureau. De vaststellingsovereenkomst wordt opgenomen in de gerechtelijke uitspraak, waardoor de kinderontvoeringszaak ook van de baan is.

Casus 2: crossborder mediation bij internationale omgang

Een Nederlandse vader en een Spaanse moeder hebben samen een zoon van 6 jaar. De ouders hebben samengewoond in Nederland en de gemeenschappelijke taal tijdens hun relatie was Nederlands. Na het verbreken van de relatie is de moeder met hun zoon in Spanje gaan wonen. De vader heeft hiermee ingestemd, maar hij wil graag een internationale omgangsregeling laten vaststellen en heeft hiertoe een verzoek ingediend bij de Nederlandse Centrale Autoriteit. De ouders laten aan de Centrale Autoriteit weten met elkaar in crossborder mediation te willen gaan en een medewerker van de Centrale Autoriteit neemt contact op met het Mediation Bureau om de ouders door te verwijzen.

De coördinator van het Mediation Bureau neemt vervolgens contact op met de ouders voor een informatief gesprek en stuurt ter bevestiging per e-mail de benodigde documenten om een crossborder mediation op te starten. De moeder geeft aan dat zij in de gelegenheid is om met hun zoon voor een lang weekend naar Nederland te komen, zodat de coördinator van het Mediation Bureau in overleg met de mediators een planning voor de crossborder mediation met een kindgesprek op korte termijn kan vaststellen. Nadat de ouders de mediationovereenkomst, waarin de voorwaarden staan waaronder een crossborder mediation plaatsvindt, ondertekend retour hebben gestuurd aan het Mediation Bureau, vinden de intakegesprekken tussen ouders en de mediators plaats. Vervolgens wordt door de mediators aangegeven dat beide ouders voldoende gemotiveerd zijn om het kindgesprek en de mediation door te laten gaan met drie gezamenlijke sessies op locatie in Nederland.

Op de eerste dag van de crossborder mediation vinden tussen ouders en de mediators twee sessies van in totaal zes uur plaats. Het verslag van het kindgesprek wordt aan de ouders voorgelezen. De coördinator van het Mediation Bureau stelt ter plekke in samenwerking met de crossborder mediators een conceptovereenkomst op. De volgende dag start de laatste mediationssessie van maximaal drie uur en wordt de conceptovereenkomst uitgewerkt tot een definitieve vaststellingsovereenkomst, die aan het einde van de mediation wordt ondertekend door beide ouders in bijzijn van de mediators en de coördinator van het Mediation Bureau. In de vaststellingsovereenkomst hebben de ouders contact- en zorgregelingen afgesproken.